

SERAP GÜR KALAYCIOĞULLARI
**KLASİK DÖNEM YAZARLARINDA
ROMA KADINININ TASVİRİ**

Klasik Dönem Yazarlarında Roma Kadınının Tasviri

Serap Gür Kalaycıoğulları

Ankara, 2017, İmge Kitabevi Yayınları, 294 sayfa ISBN 978-975-533-878-1

Hüseyin ÜRETEN*

Tanıtımını yaptığım eser, Klasik Dönem yazarlarının gözünden Roma Krallık ve Cumhuriyet Dönemi kadını anlatıyor. Konu ile yakından ilgilenenlerin pek de iyi bildiği gibi dünya tarihinin en büyük devletlerinden biri olan Eski Roma Tarihi, İÖ 8. yüzyıldan İS 5. yüzyıla değin varlığını devam ettiren hatta Doğu Roma ile birlikte düşünüldüğünde 2000 yılı aşkın bir süre dünya üzerinde hakimiyet sürdüren bir imparatorluğun tarihidir. Dünya tarihinin ve medeniyetinin şekillenmesinde önemli bir rol oynamış olan ve dünya tarihinin en uzun süre varlığını devam ettiren Roma Devleti'nin tarihi, bilindiği üzere üç ana periyoda ayrılır: 1- Krallık Dönemi (İÖ 8. yüzyıl – 6. yüzyıl sonu): Roma kentinin kuruluşundan son Etrüsk kralının sürülüp Cumhuriyet'in kurulmasına kadarki dönem. 2- Cumhuriyet Dönemi (İÖ 5. yüzyıl – 1. yüzyıl): Cumhuriyet Dönemi ve yıkılışı, Caesar'ın diktatörlüğü. 3- İmparatorluk Dönemi (İÖ 1. yüzyıl – İS 4/5. yüzyıl): Augustus ile başlayan İmparatorluk Dönemi'nden itibaren Geç Antik Dönemin başlangıcına kadar. Ancak yazar bu çalışmada Roma'nın geleneksel olarak kabul edilen kuruluş tarihi İÖ 753 yılından başlayarak Cumhuriyet'in son yıllarına kadar geçen süreç içerisindeki Roma'da yaşadığı anlatılan kadınlar üzerine yazılan Eskiçağa ait

---

* Doç. Dr., Adnan Menderes Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Eskiçağ Tarihi Anabilim Dalı Başkanı – AYDIN (hureten@adu.edu.tr).

Hellence ve Latince metinleri sistematik biçimde bir araya getirerek incelemiş ve bu incelemeden ulaşılan genellemeler doğrultusunda Roma toplumunun kadın doğası üzerine algısını, bu algının tarihsel koşullara göre geçerliliğini ya da başkalaşımını, kronolojik bir yapı içerisinde bizlere vermiştir. Kısacası Roma İmparatorluk Dönemi'ne ilişkin bilgiler bulunmamaktadır.

Eser, bu amaç doğrultusunda Önsöz, Giriş, Sonuç ile Kısaltmalar ve Kaynakça bölümleri dışında iki bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler: Birincisi; Krallık Dönemi'nde Kadınlar. İkincisi; Cumhuriyet Dönemi'nde Kadınlar. Kitap ana iki bölümden oluşuyor fakat kendi içinde çok sayıda alt bölümlere ayrılmış bir durumdadır. Ben de kitap tanıtımını ve değerlendirmesini yaparken bölümlere ayrılarak incelemeye çalışacağım.

Kitabın tanıtımı ve değerlendirmesini ayrıntılı olarak aşağıda yapacağımdan burada fazla uzatmak istemiyorum ve biraz kitabın yazarı Serap GÜR KALAYCIOĞULLARI'ndan bahsetmek istiyorum. 1983 yılında İzmir'de doğan yazar, ilkokul, ortaokul ve lise eğitimini İzmir'de tamamlamış ve 2004 yılında, benim de mezunu olduğum, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri Bölümü, Latin Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'ndan mezun olmuştur. 2005 yılında Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi'nde Araştırma Görevlisi olarak çalışmaya başlayan GÜR KALAYCIOĞULLARI, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri Anabilim Dalı, Latin Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı'nda, 2007 yılında yüksek lisans, 2016 yılında da doktora eğitimini tamamlamış. Klasik Filolog olan yazar, doktora tezini bu kitapla yapmıştır. Klasik Latince ve Hellence bilen GÜR KALAYCIOĞULLARI'nın meslektaşı Ceyda ÜSTÜNEL KETENCİ ile birlikte klasik Latince'den yaptıkları Stoacıların Paradoksları (İmge Kitabevi Yayınları, 2012, 2016) adlı bir çeviri eseri daha bulunmaktadır.

Şimdi okuduğum kitabın tanıtımı ve değerlendirmesine geçecek olursak;

Şekil, Düzen ve Kuruluş:

Önsöz (s. 7), Giriş (s. 9 – 16), I. Krallık Dönemi'nde Kadınlar (s. 17 – 73), II- Cumhuriyet Dönemi'nde Kadınlar (s. 75 – 276), Sonuç (s. 277 – 283), Kısaltmalar ve Kaynakça (s. 285 – 293)'dan ibaret olan çalışma toplam 294 sayfadır.

Her şeyden önce Önsöz, Giriş, Sonuç ile Kısaltmalar ve Kaynakça hariç iki bölümden oluşan bu kitabın her ne kadar Roma İmparatorluk Dönemi kadınına ilişkin bilgiler bulunmasa da zamansal açıdan çok geniş kapsamlı bir çalışma ürünü olduğunu hatırlatmak isterim. Zira GÜR KALAYCIOĞULLARI'nın da belirtmiş olduğu gibi, bu çalışma 2016 yılında Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri Anabilim Dalı Latin Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı'nda Prof. Dr. Ümit FAFO TELATAR'ın danışmanlığında doktora tezi olarak hazırlanmıştır.

Kitap, yukarıda da belirttiğim üzere, Önsöz (s. 7), Giriş (s. 9 – 16), Sonuç (s. 277 – 283) ile Kısaltmalar ve Kaynakça (s. 285 – 293) dışında iki bölümden oluşmaktadır. Söz konusu bölümler ve alt başlıkları şu şekildedir:

I-Krallık Dönemi'nde Kadınlar (s. 17 – 73): I.1. Roma'nın Kuruluş Sürecinde Kadın: Sabin Kızları (s. 18 – 33), I.2. Roma'nın Alba Longa'ya Karşı Savaşında Horatia (s. 34 – 41), I.3. Roma'da Etruria Kökenli Kralların Hâkimiyeti ve Kraliçe Tanaquil (s. 41 – 51), I.4. Taht Kavgaları: Zalim Kral Tarquinius Superbus'un Eşi Zalim Tullia (s. 51 – 60), I.5. Roma Krallığı'nın Sonu: İffetli ve Soylu Lucretia (s. 60 – 73).

II-Cumhuriyet Dönemi'nden Kadınlar (s. 75 – 276): II.1. Cumhuriyetin Kuruluşu ve Sınıf Mücadeleleri Sürecinde Kadınlar (s. 75 – 114), II.2. Kartaca Savaşları'nın Yaşandığı Süreçte Kadınlar (s. 115 – 124), II.3. Roma'nın Akdeniz'de Genişlemesi Sürecinde Kadınlar (s. 125 – 151), II.4. Roma'da İç (Sosyal) Karışıklıkların Yaşandığı Süreçte Kadınlar (s. 152 – 231), II.5. Cumhuriyet'in Son Bulması Sürecinde Kadınlar (s. 232 – 276).

İçerik ve Kapsam:

Klasik Dönem Yazarlarında Roma Kadınının Tasviri: Krallığın Kuruluşundan Cumhuriyetin Yıkılışına Giden Süreçte Roma'da Kadın adlı kitap, şekil, düzen ve kuruluştan da anlaşılacağı üzere çok sayıda antik ve modern literatürden yararlanılarak doktora sürecinde ortaya çıkan Eski Roma Tarihi alanında Türkiye'de yapılmış ve Türkçe olarak kaleme alınmış ilk kapsamlı çalışmadır.

Yazarın “Giriş” kısmındaki ifadesiyle; Roma Krallık Dönemi'nde (İÖ 753 – 509) yaşadığı anlatılan kadınlar hakkında bilinenler, Quintus Ennius ve Gellius'tan kalan bazı kıvrıntılar dışında, İÖ 1. yüzyıl ve sonrasında yaşayan Eskiçağ yazarlarının yapılarına dayanmaktadır. Bu nedenle söz konusu kadınların gerçekte yaşayıp yaşamadıkları hakkında kesin bir şey söylemek mümkün olmamakla birlikte onlar üzerine yapılan betimlemeler, Romalıların kadınlara bakış açısını yansıtmaları bakımından büyük önem taşımaktadır. Özellikle tarih yazarları Livius ile Halikarnassoslu Dionysios yapıtlarında Roma kentinin kuruluş evresinde kadının rolü ile ilgili ayrıntıları ön plana çıkarmışlardır. Livius ve Dionysios'un dışında, Cicero, Vergilius, Propertius ile Ovidius, Seneca, Italicus, Martialis, Iuvenalis, Quintilianus, Flaccus ve Florus, Plutarkhos, Cassius Dio, Sicilyalı Diodoros yapıtlarında Krallık Dönemi'nde yaşayan kadınlar hakkında bilgiler vermişlerdir. Özellikle Silius Italicus'un *Punica* adlı yapıtının sekizinci kitabında yer alan, Ölüler Ülkesi Hades'te ünlü kadınların ruhlarıyla karşılaşan Scipio ile kahin Sibyl arasındaki diyalog, Krallık Dönemi için çizilen kadın imgesini, iyinin ve kötünün yan yana betimlenmesi aracılığı ile adeta özetlemektedir.

Roma Cumhuriyet Dönemi'nde (İÖ 509 – 27) yaşadığı anlatılan kadınları ise, kendilerine yakın geçmişi anlatan ya da bizzat o dönemin şahidi olan yazarlardan okuyabildiğimiz için edindiğimiz bilgilerin daha güvenilir olduğunu söyleyebiliriz. Cicero, savunmaları, söylevleri, felsefi eserleri, özellikle de mektupları ile yaşadığı devrin siyasal, toplumsal, ekonomik ortamına ışık tutarken toplumdaki kadın algısı ve kadınların yaşayışı üzerine önemli bilgiler sunmuştur. Gaius Sallustius Crispus, *Catilina Tertibi*'ni anlattığı yapıtında, döneminin ahlaki yapısına değinmiş, tertipte rolü olan kadınların tutumlarına örnekler vermiştir. Titus Livius, yapıtının, yakın geçmişi ve kendi dönemini

kapsayan bölümlerinde, kadınların adlarının karıştığı davalardan, skandallardan bahsetmiş, dönemin koşullarına göre değişen toplumsal hayatı aydınlatıcı bilgiler vermiştir. Hellen tarihçi Polybios, Cumhuriyetin yeni kadın imgesini yansıtan ve bizzat aile dostları arasında bulunan Aemilia hakkında yazmıştır. Latin ozan Gaius Valerius Catullus'un, döneminin ünlü kadınlarından Clodia'ya Lesbia takma adıyla seslendiği şiirleri günümüze ulaşmıştır. Epigram yazarı Martialis, Cumhuriyetin son yıllarında aktif olarak politikanın ve askeri işlerin içerisinde yer alan Fulvia'nın Perugia Savaşı'nın başlamasındaki rolünden bahsetmiştir. Gaius Suetonius Tranquillus, ünlü komutanların yaşamlarını anlattığı yapıtında, Cumhuriyetin son yıllarında yaşayan soylu kadınların, eşleri, sevgilileri, oğulları üzerindeki etkisine dair önemli bilgiler vermiştir. Doğrudan tanık oldukları olaylardan bahseden yazarlar dışında, Gaius Iulius Caesar, Latin biyografi yazarı Cornelius Nepos, ozan Quintus Horatius Flaccus, ozan Publius Ovidius Naso, tarihçi Diodorus Siculus, tarih yazarları Marcus Velleius Paterculus, Lucius Annaeus Seneca, hatip Marcus Fabius Quintilianus, Publius Cornelius Tacitus, doğa tarihi yazarı Gaius Plinius Caecilius Secundus, Hellen tarihçi Appianus, Tiberius'un imparatorluğu döneminde yazan Valerius Maximus, İS 2. yüzyılda yaşayan Cassius Dio ve Aulus Gellius da yapıtlarında Cumhuriyet Dönemi'nde yaşayan kadınların yaşamlarını aydınlatıcı bilgiler vermişlerdir. Bu bilgiler çoğunlukla soylu sınıfa mensup Romalı kadının konumunu ve özelliklerini yansıtır nitelikte olsa da bunlara dayanarak birtakım genellemelere ulaşmak mümkün olmaktadır. Ancak, okuyucuların şunu bilmesinde fayda vardır; bunların erkekler tarafından, onların bakış açısı ile ve kendi amaçları doğrultusunda yazıldığını unutmamak gerekir. Nitekim Eskiçağ'dan günümüze kalan yapıtlar arasında, ilgili döneme ait Latin biyografi yazarlarından Cornelius Nepos aracılığıyla günümüze ulaşan, Cornelia'nın oğluna yazmış olduğu bir mektup ve Sulpicia'nın *elegeiaları* dışında, bizzat kadınlar tarafından yazılmış olan herhangi bir belge bulunmamaktadır; dolayısıyla Romalı kadınlar hakkında bilgiye, ancak erkeklerle olan ilişkileri doğrultusunda ulaşabilmekteyiz.

GÜR KALAYCIOĞULLARI'nın ifadesiyle; bu çalışmadaki amaç; Roma'nın geleneksel olarak kabul edilen kuruluş tarihi İÖ 753 yılından başlayarak Cumhuriyetin son yıllarına kadar geçen süreç içerisinde Roma'da yaşadığı anlatılan kadınlar üzerine yazılan Eskiçağa ait Hellen ve Latince metinleri sistematik biçimde bir araya getirerek incelemek. Ve bu incelemede ulaşılan genellemeler doğrultusunda Roma toplumunun kadın doğası (*ingenium mulierum*) ve kadın ahlakı (*virtus muleirum*) üzerine algısını, bu algının tarihsel koşullara göre geçerliliğini ya da başkalaşımını, kronolojik bir yapı içerisinde izlemektir.

Bu amaç doğrultusunda yazar ele aldığı iki bölümde Roma toplumundaki kadın algısını, kadının niteliklerini ve kadınların erkekler tarafından oluşturulan ideal imgeye ne ölçüde uyduklarını ya da bunu ne ölçüde kendi istekleri doğrultusunda şekillendirdikleri izleyebilmiş ve genel anlamda şu sonuca ulaşmıştır.

Romalı erkeklerin zihnindeki ideal kadın imgesi Roma'nın kurulduğu ve krallar tarafından yönetildiği yıllara ait olup, bu imge Cumhuriyetin ortalarından itibaren bazen bir kadını takdir etmek (laudare), bazen eski ahlak anlayışını (mos antiquus) hatırlatmak (reminisci), bazen de örnek göstermek (exemplum dare) amacıyla, Klasik Dönem yazarları tarafından vurgulanmış, hatırlatılmış ve yinelenmiştir (Sonuç, s. 277 -283).

Kısaltmalar ve Kaynakça (s. 285 – 293) kısmında çalışmada yararlanılan Hellence ve Latince metinlere ilişkin kısaltmalara yer verilmiştir. Ayrıca bu Hellence ve Latince metinler “Antik Literatür” (s. 285 – 288) başlığı altında aksi belirtilmedikçe Loeb Classical Library (LOEB) basımları ile listelenmiştir. “Modern Literatür” (s. 288 – 293) başlığı altında ise bu kitabın ortaya çıkabilmesi için yararlanılan yerli ve yabancı kitap ve makaleler ile yüksek lisans ve doktora tezlerinin listesi yer almaktadır.

Meslektaşım Serap GÜR KALAYCIOĞULLARI'nın üzerine konuştuğumuz bu eseri ile ilgili değerlendirme yapacak olursak, Roma Krallık ve Cumhuriyet Dönemi Roma Kadını hakkında Türkçe kaleme alınmış önemli bir eser olduğunu söylememiz gerekmektedir. Keşke Roma İmparatorluk Dönemi Roma Kadını da sunulmuş olsaydı. Her ne kadar İmparatorluk Dönemi Roma Kadını hakkında bilgiler olmasa da eser, başta birçok antik literatür olmak üzere birçok farklı kaynaktan yararlanılmış olması, dipnotlarının zenginliği ve sahip olduğu akademik düzey ile de övgüye layık bir eserdir.

Klasik Dönem Yazarlarında Roma Kadınının Tasviri adlı bu eser, Eskiçağda (Eskidoğu ve Eskibati) özellikle kadın ile ilgili akademik çalışma yapanlar, üniversitelerdeki lisans ve lisansüstü programlarda kadın konulu dersler alan öğrenciler ve saha meraklıları tarafından okunup incelenmesi faydalıdır.